

جنرل دتور عبد الحکیم ہلالی

رئیس قلمی رفرمیہ کمیٹی الفنی

الاسٹوڈ

Ketabton.com

پینتو تولنہ

۱۳۵۵

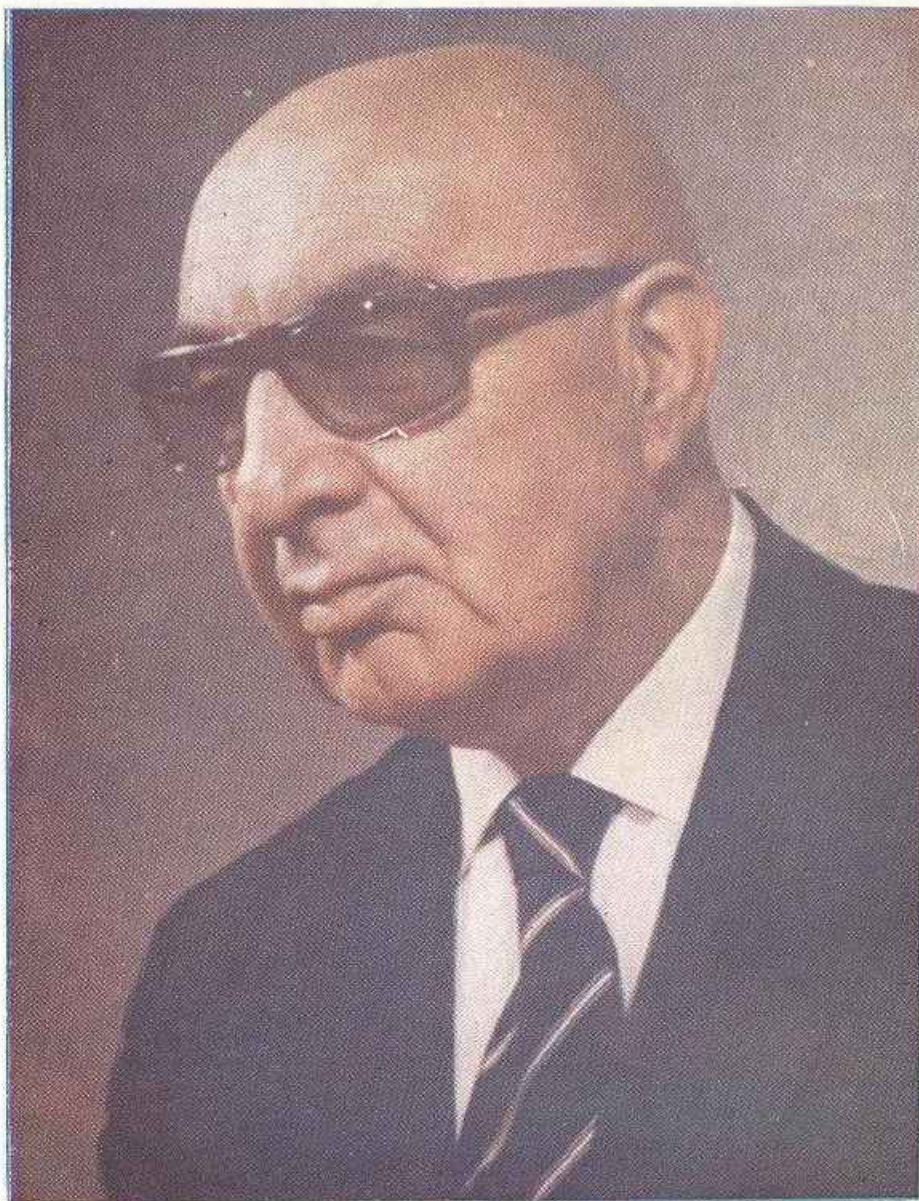
چتر نوال دکتور عبدالحکیم هدای

د پښتو ژبې د څېړنې د څانګې د څېړنې د څانګې د څېړنې

لارښود

پښتو ټولنه - د څېړنې د څانګې

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولنې د څېړنې د څانګې د څېړنې د څانګې د څېړنې

بېماغلي محمد داؤد د افغانستان د دولت رئيس او صدراعظم

پيشوا نال

د (گيلسي پښتو) فاکس ترخړولو درسته ، پښتو ټولنې ته
 چې د (پښتو گيلسي) فاکس هم چاپ دپاره تيار کړي . د دې دپاره
 چې لوستونکي په لفظ کې مشکلات ونه ويني لازمه د کابل شوه چې تلفظ په فونيمیک
 تورو وليکل شو . د فونيمیک phonemic تورو د ټاکلو دپاره پښتو ټولنې د ژبو پوهانو
 او علمي موسسو نښاندو ته بلنه ورکړه چې فونيمیک توري تعين او ثبت کړي .
 د تورو د ټاکلو نه پس ، د ژبو پوهنې لومړي مدير خير نوال د کور غورځنگ علمي هلاکي ته
 وظيفه ورکړه شوه چې په دې باره کې يو مفصله علمي سريزه وليکي .
 خو ځکه چې د فونيمیک تورو په باب ډېلر کميټې فيصله دروستې پرېکړه کړې
 هيله چې د گډوډي د مخنيوي دپاره بهرني لکوال د دې پرېکړې حراعت وکړي .
 دا هم بايد وويل شي چې غږ لارښود لوازمو کاره ميک اپ ريډي . په لاسني تورو باندې
 د پښتو وليک لارولو په برخه کې بې شمېره تفصلي تخنیکي او فني نور د ملخو ټولنه
 د دولت له خوا ځانگړي تهيمونول شوي او يا غږ پرېکړه تهيمونول شوي .

خير نوال احمد صديق زوی
 د پښتو ټولنې رئيس

افغانيست

عنوان

مخ

لومړۍ برخه

- ۱ - سريزه ۱
- ۲ - د پښتو ژبې منلې سوي فونميکه الفبې ۸
- ۳ - د فونميکي الفبې احتياطي توري ۱۱
- ۴ - فونميکه الفبې او دخپلې عربي کلمې ۱۳
- ۵ - د پښتو ژبې بشپړه فونميکه الفبې ۲۲

دوهمه برخه

- ۶ - دکوھستان شفق (پېنوال) ۲۷
- ۷ - لنډۍ ۳۳
- ۸ - خومره به سبه وي (الفت) ۳۵
- ۹ - لنډۍ ۳۸
- ۱۰ - سپونۍ (پېنوال) ۴۰
- ۱۱ - لنډۍ ۴۴
- ۱۲ - ساقي (اجمل خټک) ۴۹
- ۱۳ - سپونۍ (لايق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباري جمالي) ۵۱

دیرینه

پښتو ژبې ښځین خصوصیتونه د اوسني معمول لیک
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. د دې
علت دادی چې :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني لیک کې ځینې واولونه
د کامو په ځینو برخو کې کومې مشخصې علامې (ګرافیمونه)
نه لري؛ لکه: د { ډ ږ ل } کلمه چې د پنځو فونیمونو
(ښځینو واحدونو) / z - a - r - a - l / څخه جوړه ده،
خو په لیک کې یوازې په درو تورو { ډ - ږ - ل } سره لیکل کېږي.

(۲) په اوسني ليک کې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليکل کېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنځيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پاڼ په اوسني مروج ليک کې يوازې يو توري {و} سته. مثالوندي په لاندي کلمو کې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) په مروج ليک کې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پان چي کلمو په پای کې راغلي وي، يوازې يوه علامه {ه} سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليک کې کله کله د يوه فونيم (بنځيز واحد) د څرگندولو د پان دوه توري ليکل کېږي. د مثال په ډول، د {او په}،

{اود}، {اود} کلمې چي په سرکي يې يوازې يوفونيم /o/ دى خو په ليک کې دغه يوفونيم په دوو تورو {ا + و} سره ليکل کېږي لکه :

اوبه - /oba/

اوبه - /ora/

اور - /or/

په همدې ډول د پښتو ژبې د فونيمونو (ن غږ و واحدونو) او گلاخيمونو (تورو) ترمنځ پوره سمون نه ليدل کېږي. قلموس ليکونکو دغه د پښتو ژبې د ن غونو اوليک ترمنځ بېلتون درک کړى دى نوځکه کوبښې يې کړى چې په قاموسونو کې د پښتو لغتونو د لوستلو دپاره يو ډول سيستم غوره کړي. محمد گل مومند په خپل قاموس (پښتو سيند - ۱۳۱۶) کې د کلمو د لوستلو دپاره د محففونو يو سيستم غوره کړى چې په لاندې ډول ښودل کېږي:

اخيستل - (م، مک، سامع، سا، حرم، ساء) په ډول
ارزان - (مف، سا، مف، بل، ساء، ساء) په ډول

د پښتو قاموس ليکونکو بيا د پښتو سيند مرکب محففونو نه

لنځه ساده کړي دي . په دې قاموس کې چې دکلمو دلوستلو دپاره
د داسې بسطو تودو څخه کار اخیستی چې هر توري یې د هغو
حرکتونو نمایندګي کوي چې اصلاً په عربي ژبه کې معمول دي، لکه

کور (ض، ح، س)

زړه (س، ز، س)

زړه (ف، ف، س)

په ځفړالو ځات کې دکلمو دلوستلو دپاره د تلفظ پېچلای دکلمو

سېلابینې بېلولی ښوول سوی دی او په زیاتو برخو کې پر سېلابونو
حرکتونه هم ښوول سوی دي، لکه :

ایشول - (ا - ش - و)

ابتدا - (ا ب - ت - د)

په پښتو ژبه (قاموس) کې چې په پېښور کې خپر شوی دکلمو

دلوستلو دپاره د یوه داسې ترتیب څخه کار اخیستل سوی چې په هر

نامې نه سونومولای . ځکه چې کوم ټاکلی سیستم نه لري .

دکلمو دلوستلو دپاره کله د سېلابینې بېلولي څخه کار اخیستل سوی

او کله بیا د مطونې کلپه توري په جلا جلا ډول په قوس کې

ليکل سوي او حرکتونه يې ښوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وُل)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 اوداسی نور...

دغه ډول د لوستلو يا د تلفظ د څرگندولو سیستمونه
 د يوې خوا د ډېرې ولوستونکو د پاره مشکل او د بلې خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي، بلکه يوازې د کلمو د تورو حرکتونه يا د
 کلمو توري اوسېلا بين بېلوالی ښيي. دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د ډېر غږ جوړښت او ډېر غږ خصوصيت سره پوره سمون نه لري.
 دغه علت دېچې کله کله قاموس ټيکنې د سترو اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي.

د پښتو ژبې په مروج ليک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمېږي، د واړه والو نه په يوه توري { ځ } سره ليکل کېږي
 خو ځينو قاموس ټيکنو دغه د واړه والو نه چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللای دي،
 لکه :

نډه (س ز س)

نډه (ف ر ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلې ده، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ځ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډه څرگندونې یوه لیک نشته ده.

څرنگه چې دیوې خوا د پښتو ژبې دن غونډه اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي.

په لاتیني تورو سه کېدلای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي.

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو-انګلیسي قاموس کار کېږي، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارى حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شته د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه علمي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبې د تيار کولو د پاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پو مانه عبدالحی حبیبی

بناغلي پو مانه عبدالشکور شاد

بناغلي پو مانه حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پو مانه دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خېرنوال محمد صديق روحي

بناغلي خېرنندوی عبداللہ خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زيار

بناغلي خېرنوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خېرنوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالحکيم و جدي

بناغلي خېرنوال دکتور عبدالحکيم هادي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
پوره بحث او غور وسو. وروسته له هراړخيزې څېړنې، د -
غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
د افادې د پياوړتيا فونيمیکي سيستم ومنل سوچي د لټه لارې لټون کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

معمول توري	فونيمیکه الفبې توري		
ا	a	اتل، س، شپه	atal, sar, špa
آ	ā	آس، وياړ، سبا	ās, wyār, sabā
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	Pašto
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ج	j	جوړ	jor
چ	č	چاکو	čākū

		معمول توي	فونيمیک الفبای توي
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوگ	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwand</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	بنغ	z	ب
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	سباغلی	š	سب
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

معمول توری	د فوئیمیک الفبی توری		
گ	g	گ	gad
ل	l	لاس	lās
م	m	مور	mor
ن	n	نن	nan
ن	n	منہ	maṇa
و	w	وادی، ژرول	wāde, žerawal
ھ	h	ھر، سھار	har, sahār
ی	y	یور، مہاستیا	yor, melmastyā
ی	ay	سری	saray
ی	ay	ھوسی	hosay
ی	i	ویر	wir (آشی) i
ی	e	تہی، مستی	ter, maste
و (مہول)	o	کور	kor
و (مروف)	u	گورو (بی منیم) Gūru	lūr
پہنیں	u	سی (پہ موسیقی کی)	sur

Σ ۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زېر
nikə, luastal	نیکه، لوستل	ə	زورکی
درج د خای د بنوولو د پاره د الاندې علامه منل شوې ده:			
Kuotá	کوته	/	خج

احتياطي: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḏ)، ص (ṣ)،
 ض (ẓ)، ط (ṭ)، ظ (ẓ̤)، ع (ʿ)، ف (f)،
 ق (q)، ټ (ʔ)، معدوله واو (w)، جني (w)، انگليسي (v)
 اودوسي (B) په (v) .

د فونيمیکي الفبې احتياطي توري

د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پاڼې کې دا احتياطي
 په نامه ځيني توري ليکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو ليکلو ته ضرورت ليدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پاڼې کې

سوي دي.

ڪر و غواړو ڇي ددخيلو عربي ڪلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذڪاوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلي عربي تلفظ
او ددغو ڪلمو پښتو تلفظ سره مقايسه ڪړي و، نو د مقايسه
د پاره مجبوره يو ځي د پورتنيو ڪلمو د اصلي تلفظ د افادې د پاره
هم په فونميكي الفبې كي تا ڪلي توري ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول د پورتنيو ڪلمو پښتو او اصلي عربي تلفظونه
په مقايسه كي ډول په فونميكي الفبې سره وليكو:

پښتو تلفظ	اصلي عربي تلفظ	په ليک ڪي
/ sawāb /	/ ʕawāb /	ثواب
/ hawz /	/ hawz /	حوض
/ zakāwat /	/ ḍakāwat /	ذڪاوت
/ sábar /	/ sabr /	صبر
/ zarār /	/ zarar /	ضرر
/ tālīb /	/ tālīb /	طالب
/ zālīm /	/ zālīm /	ظالم

همدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپانه ليکل
 سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيمیکه
 الفبي او دخيلي عربي کلمې) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيمیکه الفبي او دخيلي عربي کلمې

پښتو ژبي په من وحي الفبي کي لس داسي توري
 سته چي په دخيلو عربي کلمو کي راځي. دغه
 لس توري په عربي ژبه کي د خاصو عربي
 نغونو دپاره ټاکل سوي دي. که څه هم دغه
 لس توري په هغو کلمو کي چي پښتو ژبي ته داخلي
 سوي او اوس په پښتو ژبه کي مستعملي دي، ليکل کيږي،
 خو پښتانه يي د عربو په شان نه تلفظ کوي. دغه لس توري دادي:
 ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق.

ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو کلمو
 کي استعمال کيږي او د عربي ژبي د خاصو نغونو ماندا کي کوي،

اوه توري رادي: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونه يي لاندې قبول كيږي:

پست تلفظ	عربی تلفظ	پہلکے
/ s̄abīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کې بیا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / د خیل کانسو پښت دی چې په عربي د خیلو
کلمو کې راځي. په لیک کې {ع} لیکل کېږي. ځینې
پښتانه یې عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي، ځکه:

عادت /sādāt/

وعدۀ /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر ځینې پښتانه یې بیا د وینا په وخت کې بهیې حذفوي
او یوازې په هغو واوونو اکتفا کوي چې تر / ع / وروسته
یاد مخه راغلي وي. د حذفولو طریقه یې په دې ډول ده:

(۱) که چېرې د د خیلو عربي کلمو د سپلا بونو په سر کې
ع / وي نو په وینا کې دغه / ع / له منځه ځي او
یوازې ^{مخه}اول مخه شروع کېږي چې په سپلا ب کې تر
ع / وروسته راغلي وي، یعنې په سپلا ب کې دهغه
اول مخه شروع کېږي چې تر / ع / وروسته موقعیت لري.

مثالونه يې دادي:	په ليک	عربي اصلي تلفظ	حذف سوي لښتو تلفظ
عادت	/sādat/	/ādāt/	
عاجل	/sājil/	/ājil/	
عبادت	/sibādat/	/ibādāt/	
عسکر	/saskar	/askār/	

(۲) کر چیري د عربي دخيلو کلمو د سپلايو نو په پای
کي /ع/ وي نو په وينا کي دغږ /ع/ له منځه ځي او سپلاب
په هغه واول سر پای ته رسېږي چي تر /ع/ دغږ (اغلی) وي
مثالونه يې دادي:

په ليک	عربي اصلي تلفظ	حذف سوي لښتو تلفظ
موضوع	/mawzōs/	/mawzō/
شروع	/šuros/	/šurō/
استعمال	/istismāl/	/istimāl/
وداع	/widās/	/widā/

ف /f/ دخيل کانسونډنټ ډکچي په عربي دخيلو کلمو کي

راڻي. ڇيني پښتانه پڊ / پ / اوڇيني پي د عربي تلفظ
په ډول / ف / وايي. مثالوندي ډاډي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / *q* / يو دخيل فونيم دی چي په عربي دخيلو
کي راځي. ڇيني پښتانه پڊ / ک / اوڇيني پي تقریباً
عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالوندي ډاډي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقایق / *haqāyiq* /

د پورتني لنډي يادوني مخه د پايته ته سپړوچي:

(۱) د عربي ژبي ټولي هغه دخيلي کلي چي اوس په پښتو
ژبه کي استعمال يږي او په لیک کي دغه ټوري { ث، ح، ذ،
ص، ض، ط، ظ } پکښي راځي د فونيمیکي الفبې په ډاډي

توروسه يي ليکوجي ددغو عربي تود و پښتو تلفظ څرگند کړه

ثابت /sābīt/

صادق /sādīq/

ذکي /zakī/

ضرورت /zarūrāt/

ظالم /zālīm/

طاقت /tāqāt/

حال /hāl/

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمال يې د اکثر و باسو د و پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کې (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کې) اوهم په فونيمیکي الفبې کې دغه پوړتني عربي تودې په هغولا تيني تودو سره ليکوجي د عربي تلفظونو څرگندولو دپاره تا کلاکل سوي لکه:

قاموس /qāmūs/

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقایق
/farq /	فرق
/farsi /	فرسی
/faysalā /	فیصلہ
/falsafā /	فلسفہ
/fāyda /	فائدہ
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه دخيلو جي نجي ڪلم جي ڌڻا رنج ۾ په اوڻ دوکي جي خيلي بي
 بدلي ڪري اواوس ۾ پستو ٿي به کي په اوس تي (مغز)
 دول استعمال ٿي ڊپو ٿي قاعد جي شخه مستثنى ڪنهن ڪري
 د مثال ۾ دول، د { ڪميس، وخت } ڪا به جي اوس
 په دغه شڪل ويلي ڪري اوم په دغه شڪل ليکي ڪري،

اصلي عزني ليکلي شڪلون نه يي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسون کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لکيو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيميڪي الفبي وليکو، نو
 داسي به يي لکيو :

ڪميس /*Kamis*/

وخت /*wact*/

په پڻتوڙ به ڪي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترجي اوس
 په لياڪ اولوست کي يوازي به مفعن شڪل مستعملي دي، لکه:

اديڻه ✓ /*adirá*/

اورته /*auráta*/

اوداسي نوري ...

(۳) / ۶ / ڊپڻتوڙ يي يو دخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به ڪي استعمال ٿي، ڊاڪٽرو
 باسواد وپڻتوڙ خوا د ڪلمو به زياتر وڊر خو کي سترجي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتوڙ قاموسون
 کي (د دخيلو ڪلمو د تلفظون به بر خري) اوهم به فونيميڪي الفبي کي

دغه پورتنی توري په هغه لائيني توري سره لیکوچي د عربي
تلفظ د څرگندولو د پاره ټاکل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *ʿibādāt* /

وعدۀ / *waʿdā* /

استعمال / *ʾstʾsmāl* /

د / ع / فونیم چې د کلمو په پای کې راغلی وي، کڅه
هم په اوسني مروج لیک کې لیکل کېږي، خو په زیاترو
مواردو کې نه تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو
قاموسونو کې (د دخیلو عربي کلمو د تلفظ په برخه کې) او هم په
فونیمیکي الفبې کې د دغه توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *ʾjtʾmā* /

وداع / *wʾdā* /

اوداسي نور ...

د پورتني (فونيميكه الفبې او دخيلي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيميكې الفبې توپیر
په دې ډول ټاکل کېږي:

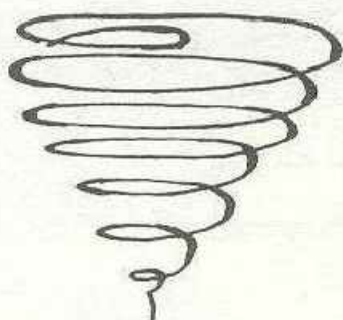
د پښتو ژبې بشپړه فونيميكه الفبې:		مخول توپیر	د فونيميكې الفبې توپیر
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>t̥</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جور	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

Σ ۲۳

مَعْلُومَاتِ دَفْتَرِ	دَفْتَرِ مِکَالِفِ دَفْتَرِ		
ج	ج	جای	jāy
خ	c	خواب	cok
ح	h	حاصل	hāsil
خ	x	خورد	xor
د	d	دود	dod
د	d	دوبس	der
ذ	z	ذکی	zaki
ر	r	رپ	rap
ر	r	روند	rūd
ز	z	زود	zor
ژ	ž	ژوند	žwənd
ز	z	زغ	zağ
س	s	سم	sam
ش	š	شلوبی	šlūmbé
نب	s	سناغلی	sāğlāy

معمول توري	د فريسيکي الفبې توري		
ص	s	صادق	sādīq
ض	z	ضرر	zarār
ط	t	طاقت	tāqāt
ظ	z	ظالم	zālīm
ع	ʿ	عادت، وعد، ضوځ	sādāt, wasdā, mawzō
غ	ğ ȝ	غی	ğamáy
فا	f	فاصله	fāsílá
ق	q	قانون	qānūn
ک	k	کار	kār
گ	g	گډ	gad
ل	l	لاس	lās
م	m	مود	mor
ن	n	نن	nen
ښ	ṇ	منډ	maṇá
و	w	واده، ژړول	wādá, žarawá

		مَعُولُ تَوْدِي	دَفَنِي كِي الْفِي تَوْدِي
har, sahār	حر، سَحَار	h	ھ
yor, wyār, melmast yā	يور، وياپ، مېلمستيا	y	ي
kor, obā	کور، اوبه	o	و
sūr	سور	ū	و
sur	سُر (پستو کي)	x u	پېښ
ibrā, imzā	ابره، امضا	x 1	زېر
wir	وير	i	ي
ter, masté	تېر، مستې	e	ې
sarāy	سري	ay	ی
helāy	هېلای	əy	ی
nikā, zīə	نیکه، زړه	ə	نورکے

د وچه برخه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوښکي
الفې د زده کړې د پاره يو خوشه وړ
اولنډي هم په اوښي مروج ليک
او هم په فو ايسميکې الفې سره ليکل سوې دي.

دکوهستان شفق

da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
ke asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
يا وینو فواره ده

da kūm sówi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چنگیز دهم تور ده
چی له یگی را بنکاره ده

Kə čangéz də sásər túra
či la téki rāškārā da

یا خو بل د مینې اور د ی
 د فلک پر پې سوی کور دی

yā xū bal də mīni or day
də falāk pre sēway kor day

د سکندر د وخت شهید دی
 چترت گوري بگرام ته

də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə

یا لېوال روح دعا شق دی
 چې د جي د یار سلام ته

yā lewāl roh də sāsūq day
či wərjī də yar salām tə

یا وال د سر د شرابو
 چې توپیر یی یو جام ته

yā wālā də sro šarābū

či tūyizi yəwə jān tə
 دا میدان د کمر بلا دی
 که سالو سور د لیلادی

dā maydān də karbalā day

kə sālū sūr də laylā day
 دا زوگی د اسمان و چادر
 که کینه د دپلوانه

dā zirgāy də asmān wəčāwə

kə sinā də dewārā da
 یا ساقی له لاله بکته
 چه سوې پیمان نه

yā sāqi lə lāsā škōta

čapā sōwe paymānā da
 او که دس د عبرت لیک دی
 نه رنگینه افان

Σρ.

aw kə dars də sibrát lik day
sə rangina afsāná də

موب ته ياده جا نبازي کړي
د نیکو نو سر بازي کړي

mūz tə yāda jānbāzī kṛi
də nikūnū sarbāzī kṛi

د مومن د زده په دينو
شیرينو سو کړي لاس دی

də momín də zṛə pə wīnū
širinó sūr káray lās day

که کفن ، شهيدانو
پرېستو نیولی پاس دی

kə kafán də šahidānū
parištó niwálay pās day

یا دنیا کی خو نریزي ده
پر افق یې انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پھرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rācāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکا ری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ke sadāf di sre daryāb ki

یا حس زندہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خواب کی

yā hasās sre da šasīr day
či dūb sāway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بکلی خا خنی
دی ہر پسند کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pə selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
محبوبی پسره خو له کی

ka spin gāš di jāledō ki
də mahbūbi pə sra xwla ki

دا پر غوږنو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوhestāne

dā pər ġrūnū oryāj nə dā
dūd sū jag la kōhestāna

یاسپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qəsē kəri la bāmyāna

یاخوگرد زموږ پښو دی

چی باج ځلي له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
 či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی وې د ی
 د اسمان د مخ خوې د ی

dā či šne dāki walé di
 də asmān də mæx xwle di

لنډې
 قه بختوړې سوداگره
 چې مږ غاړې خرڅوې شمېرې خالوڼه

tə baxtawār ye sawdāgōra
 či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna
 ما د اسمان سپینه سپوږمۍ کې

چې د جانان پر کيږي تل ولاړه یه
 mā də asmān spīna spozmōy ke
 či də jānān per kiḏōy tæl walāra yōma

سپيني ڪوٽي دي ڪنڊ والجي سي
 زما يا دين يا د ڪين دي بند شالو
spini kote di kandwāké si
zmā yādīzi da kizdāy ʔa šamālūna
 ڪر دين ڪري گود رتہ راسہ
 ۽ بہ منگی پہ لپو ورو- ورو ڪو
kā didān kre gūdār ta rāsa
ʔa ba mangāy pa lōpū wrō-wrō ʔa kawāma
 گود رتہ ڄم راسي راسہ
 يو شهبہ بہ دي پہ بند ۽ وويہ
gūdār ta jam rāpasé rāsa
yawā šebā ba di pa ʔa ʔa ʔa wawināma
 خولہ بہ دخلي پہ رضا درکم
 منگی مي ولي بنور وي لندہ دي ڪم
xwla ba ʔa xday pa razā dār kam
mangāy mi wāli sorawé landā di kīāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې دې سرې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stərge de tóre šūnde de sre wi

زېم اوتدې نازونڅرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حياکرم اوتد شونځي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hiyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شي مهريانه او دلداري كرې
خومر به بنه وي ، خومر به بنه وي

še mehrabāna aw deldārī Kre
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi
چې مې حياشي لې غونډې لري
نه درنې دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lār e
za dər nezdé šəm tə wāye lāre
د زته شروع کړم ، د عشق سندري
خومر به بنه وي ، خومر به بنه وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi
چې ستا په غاړه وي امېلونه
نه دې وړېل کې ښه دمه گلونه

če stā pə ḡāra wi amelūna
za de warbāl Ke zdāma gulūna

Σ ۳۷

ته راته وايي د زړه حالونه

خومره به بندوي، خومره به بندوي

tə rāta wāye də zṛə hālūn a

cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چې درته وایم په مایې گرانه

له ټول عالمه له درست جهان

če darta wāyem pə mā ye grāna

lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه یم دومره ارزانه

خومره به بندوي، خومره به بندوي

tə wāye nə yem dūmra arzāna

cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چې شم بېخوده او هرڅه وایم

د پوره دې زیا ته له حده ستایم

če šəm bexcúda aw hārca wāyem

déra de zyāta lə hāda stāyem

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

tə rāta wāye čə zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لن پی

دنجلی تی ته می لاس ورو

دغرخنی په خپی یې وو هل توپونه

da nǝlāy ti tə mi lās wārwar

da ġarcanāy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی دری شپه مزه کری

تنگي پایڅي زړي پښې وړانگامو

da nǝlāy dre šāya mazā kīri

tāngi pāycé zīri pané wārā ġāmūna

چي خوله می خودې صرفه پرې کړه

شکر نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
 šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulān ba stā lamāna būyāwína

چي د وصال د پيالو وېش و

زه په خنځير د خپل قسمت تلې و مه

či da wīśāl da pyālō weš wū

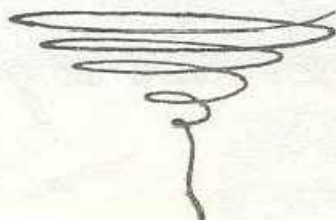
za pa jārjīr da xpal qasmāt tarāle wāma

که دي د بدن زما په کارې

سپوږمۍ ته گوره زه پر بام ولاړه يم

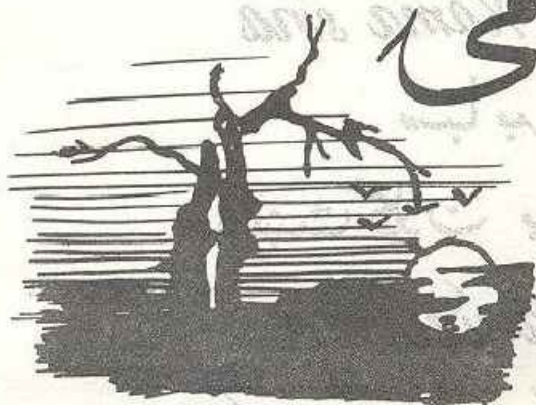
kā di didān zumā pa kār wi

spozmāy ta gōra za par bām walāra yāma

Spozmay

سپوځمې

د آسمان لويه دنيا كي
تر سپوږمې ښكلې پيا

Da asmān lōya dunyā ki
ta spozmay skwale zebā ye

رنگ الوقي گونډرډه

تر وېشتلې پږه چايي

rang alwūte gūnā zārda

ta wistāle pə zra čā ye

جورده مانځوندي غمجنه

خوځې دي نسترېك غمنايي

Jōra mā gūndi ġamjāna

cok di nāsta yak tanhā ye

Σ ٤

داتروايله ميني
خردسوي نازيني

rāta wāwāya la minī
ca dar sāwi nāzanīni

لاهلانده سره سوري
پرشپه رجاى كى ولاره

lālahānda sarā sōre

pa špa harjāy ki walāra

محبت يوه زړه سوي
داسر كېښوسى دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dwāra

زه به تاته زړگي تش كړم
ته وماته لاس تر غاړه

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

Σ ٤٢

غم دميني به نيمي كرو
پريوازي سومر ژاره

ġam da mīni ba nimāy krū
Pa yawāzi sar mazāra

بنايستري چا گلای يې
داسمان پېغله غلې يې

sāyistā ye gulāy ye
da asmān pēgla njalāy ye

لکړاوس چي يې پخوا هم
د مينو هر ځای ملر وې

lāka as ci ye paxwā ham
da mayānū hārfāy mla we

خوار غنوکې پيسارا و
تر د مسر ورسره وې

xwār majnūn ka par sārā wū
ta ham sāma wār-sarā we

Σ ٤٣

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wāliḍ

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوہ وے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دروہ پڑتا

maqtulān da ʿišq lidāl tā

pa wro wró ba pre žarál tā

وفادارہ معشوقہ ری

دعاشق دروہ توتہ ری

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالبه خدای که به طای
 پر کتاب پروت بی یادوی شنکی خالونه
taléba xadāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna

طالبه روند سی کتاب کت
 ستا کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه
tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

داسه دفان نوکی پر پردی
 نوکی ز ماته سپینه خوله به د کومه

rāsa da xān nokarī prézda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

Σ ٤٥

تینگ می مه نیه په غمیر لکړ
سبا په بوی د لونگیر د خنځر حینه

tínga me ma nisá pa ġez ki
sabá ba būy da lawangín dar cáxa jína
خلک په چول لکړ تال گیري

زه د شتا تر سینې لاندې تالا سومه

xálati pa čol ki tālá kızı

za da āšnā tar siné lāndi tālá swáma

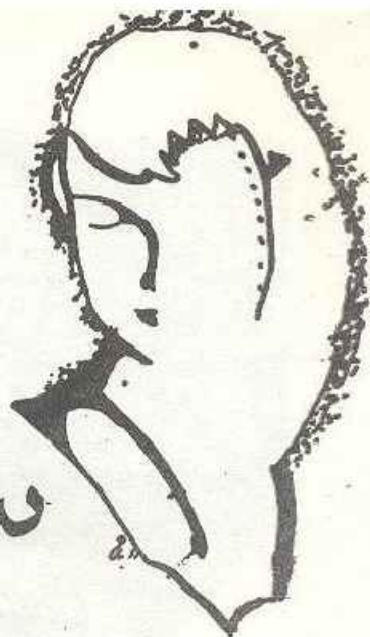
يو وار تینگ په غمیر را
چی د تهر روپی درگړی و دی کړم

yaw wāri tínga pa ġez rāsa

či da tatār rūpáy di ġādi wādi kīrāma

ساقی

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ ؟
 پہ خواک کبھی چراتہ چنگ ویا بابلے کز نہ ؟

sāqī čārta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čārta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاهدانوملایانو شر نصیب
 رند انوتہ رنگیر غونک عذاب لری کز نہ ؟

sawāb da zāhādānū mulāyānū ša nasīb

rindānū ta rangīn gūnde sazāb laré ka na?

مسبحہ! دامہیچا ترمریار خوبے
 دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کز نہ ؟

masīha, dā manāma če ta mārī raḡawé

dārū čārta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چ مستو توجباح کاندے پرمیو لمبیدل
اوسر وایه ملاجانا لایچ کتاب لرنے کزنه؟

če mástú to mabáh kándi po máyú lambedál
as uéya mulájána če kitáb laré ka na?

راغلی یه داخیل دنیاکی لاهو کوم
دیخسم کہ خرقہ لانیہ شراب لرنے کزنه؟

rāgāley yam. dā xpōla dūnyāgāy lāhū kām
de xum kse ca qatrā nima šarāb, lare kana?

دکس بجی عننی ده اوچ شونہی دجمل
راواروہ ساچی خرمی ناب لرنے کزنه؟

da xum be szatí da ūče šūnde da ajmál
rāwāraua sāqí ca may nāb lare ka na?

سپوڻي سڙمڙو

سپوڻي دلور غرون پاسه سڙيڻي سڙيڻي
سپينه رنڀه لويو دشتو خورځي خورځي

spozmáý da lwáru ġro da pása swayeda swayeda
spina ranā pa lūyū dāsto xwaredā xwaredā

وښي دگل له عطر و نوسي
شپي د شينوله آواز و نوسي

wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará

نشي د ميول له جامو و نوسي
زما په لاسو کښي خنځي ونه دگناه اچول
توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da gunā ačawól
tobá wa māta

زە دښتې له پېچو تابه اوښتم اوښتم
دادمچکول له گرميو تاوېد تاوېده

za da našé la pičō tāba awuštām awuštām

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان اوگنا هولوسوه

دې له مستي او هوسونوسوي

mā la sasyañ aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقې له ډکو گيلاسونوسوي

لاخي دميني دوف او د مستي کولې

خياوېده وه

sāqí la ɖákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دامستی کی زماله غیری رنگیدہ رنگیدہ

زہ پہ ہوس او پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la gīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa gunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجیو تجیو ایام مانو نوسی

لہ سبکو سبکو عند ابو نوسی

la tāzyū tāzyū armānūnū sarā

la škūlū škūlū sazābūnū sarā

د زلمیتوب لہ کراؤ نوسی

د سبا وون رنہا دستی پردہ وخیلہ

مینہر سواستوہ

da zalmitób la karāwūnū sarā

da sabāwūn ranā da satar pardā wācirala

mīna ruswā šwa

maḥṣār

شیخه مراد محشری عکله سوچی ایمان سوچی
خم له او نه سوچی پیاله سوچی مستان سوچی

šāyxa mārāja maḥṣār day mǝǝka swāǝi asmān swāǝi
xum la óra sará čáwi pyālá swāǝi mastān swāǝi

دسک و توبه مجرونه د سینو گراب ته لویږي
په د وین خکي پایکونې ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwātū majmarūna da sinó gardāb ta lwízi
pa dozāx kú pāykoobi da capá swāǝi tofān swāǝi

د سوماله خمه اخلي د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د وایست خرقه پوښ زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamūna
da zardāšt lahad or wāxist xarqapóš zahídān swāǝi

مهارت د عمر غواري په مجلسي وړگه يښي
د پخوانو د انوخاى دى ست مذهب اوليان سچي

mahārāt da sūmar ghwāri pa majlās čī wargadīzi
da paxó rindānū jāy day sust mazhāb aw imān swājī

بد مستي ده هيا هو دى توبې سر پر سر ماتيږي

چيغې وړغلي عراب ته توبه سوچي شين خان سچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigī wārgle mīrāb ta tobā swājī šayxān swājī

دامسلك د خرابات دى په هر خم كي خاڼي ږي

حريفان پكښي غرقير ي ساقى سوچي زندان سچي

da maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābāzi
harifān pakšé gharqīzi sāqī swājī rindān swājī

د مطرب شهبان په لاس دى احساس نغمې سره كړي

عقل فكر اور اخيستی اپلاتون اولقان سچي

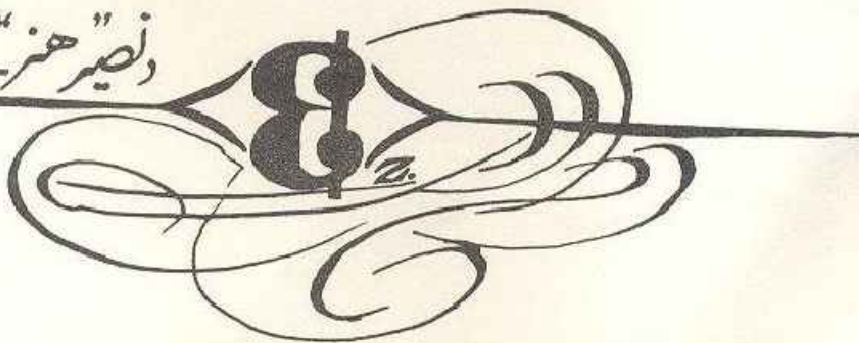
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās nağmāye sarakra
sāqal fikar or axistay aplātūn aw luqmān swājī

عقل لاره وړکه کړې د جنون غيږې ته لويږي
د مجنون فکر سلطان دی دانا سوځي نادان سوځي

sāqal lāra wrāka kārē da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikar sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکي

د نصير هنر - پښتون په خط

دكتور عبد الحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library